

Asia: VN/30163/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston kulttuuripoliittiseksi selonteoksi

Visio

Kannatatteko kulttuuripoliittisen selonteon visiota?

Kyllä / En. Jos ette, kuvaillkaa mahdolliset muutostarpeet.

Kyllä

Mahdolliset muutostarpeet.

Keski-Pohjanmaan liitto näkee, että visio on hyvä, mutta sitä tulee vielä tarkentaa. Tässä muodossa visio kuvaa lähinnä onnistuneen kulttuuripolitiikan seurauksia. Visiossa voisi kirkastaa ajatusta siitä, millaista muutosta kulttuuripoliittinen selonteko tuo kulttuurin toimintakenttään. Olisi tärkeää, että jo visiossa nähtäisiin koko Suomi; alueiden ja jopa pienempien kunta kuntien mahdollisuus järjestää asukkailleen tasa-arvoisesti kulttuuripalveluita.

Huomiona myös, että kulttuuripolitiikka on aina myös elinkeinopolitiikkaa, ja niiden tuominen visioon rinnakkaisina mutta erillisinä, luo niiden välille eroa. Kaikella toiminnalla on aina taloudellista vaikuttavuutta. Kulttuuripoliittisen selonteon visiossa painottuvat kulttuurin välineelliset arvot, mutta näkemys kulttuurin itseisarvosta jää ehkä turhan ohueksi.

Tavoitteet

Kannatatteko kulttuuripoliittisen selonteon neljää tavoitetta?

En, tavoitteet eivät vastaa omaa näkemystäni

Jos vastasitte en, kuvaillkaa tiiviisti mahdolliset muutostarpeet.

1 Kannatamme selonteon tavoitetta. keski-Pohjanmaan liitto tuo kuitenkin esille, että kulttuurin määritelmä jää tässä asiakirjassa epäselväksi. Hienoa on, että aineeton ja elävä kulttuuriperintö sekä sivistys luetaan mukaan määritelmään. Kulttuurin tarkempi määrittely olisi kuitenkin olennaista sen osalta, mihin opetus- ja kulttuuriministeriön toimenpiteet kohdistuvat ja mihin käytetään resursseja, jotka lähitulevaisuudessa niukkenevat. Sikäli kun kyse on koko valtioneuvoston asiakirjasta, sen tulisi

käsittää laajemmin kaikkien hallinnonalojen toimia koko suomessa, jotka vaikuttavat kulttuurialan toimintaedellytyksiin.

2 Kulttuurin tekijät ja sisällöt avainasemassa -osiossa jää epäselväksi kulttuurin tekijöiden taustan laaja-alaisuus. Kulttuurialalla työskentelevistä moni on töissä organisaatioissa, laitosteattereissa, orkestereissa ja museoissa. Toimivat kulttuuri-instituutit kannattelevat myös vapaan kentän toimijoita, joilta ostetaan palveluja ja joita palkataan produktioihin. Myös kansalaisten, kansalaisjärjestöjen sekä vapaan kentän kulttuuritekijyys jää ehkä turhan pienelle huomiolle.

3 Kulttuuri on jokaisen oikeus -osiossa kulttuuriharrastukset ja kansalaisten luova toiminta jää pieneksi, ikään kuin sivumaininnaksi. Kulttuurin saavutettavuuden varmistaminen jää ohueksi, alueelliset kulttuuripalvelut eivät voi olla vain digitaalisten ratkaisujen varassa. Kulttuuripalvelujen alueellisen saavutettavuuden näkökulmasta olisikin perusteltua korostaa esim. ammattimaisen teatteri-, orkesteri- ja museotoiminnan turvaamista vähintäänkin kaikissa maakunnissa.

4 Kansainvälisen vaikuttavuuden tavoitteesta puuttuu kulttuurimatkailun näkökulma. Museot ja kulttuuriperintö ovat tärkeimpiä syitä kulttuurimatkailulle Suomessa ja Skandinaviassa. Kulttuuriviennin ja -tuonnin osalta korostuu luovien alojen talousintressit, mutta ruohonjuuritasolla kulttuurikenttään (museot, teatterit, jne) suuresti vaikuttavaa kulttuurimatkailua ei ole mainittu ollenkaan. Kokonaisuudessaan tämän tavoitteen osalta isona huolena on, pystytäänkö varmistamaan, että panostukset kulttuurivientiin eivät vähennä panostuksia muuhun kulttuuritoimintaa.

Toimenpide-ehdotukset

Tässä on lueteltu yhdeksän toimenpidekokonaisuutta. Mitkä raportin toimenpide-ehdotuksista ovat mielestänne kaikkein tärkeimmät ja kiireellisimmät toteuttaa? Valitse ensin yksi (1) haluamasi toimenpidekokonaisuus ja kirjoita sen jälkeen haluamasi toimenpide-ehdotukset alla olevaan tilaan kaikki peräkkäin. Valitse yhteensä enintään viisi (5).

Yhteistyön ja osallisuuden voima [Kulttuurin perusta tulevaisuuskestäväksi. Kulttuurin tekijät avainasemassa. Yhteinen linja politiikassa. Kulttuurin kukoistava toimintaympäristö.]

Oma roolinne tulevassa toimeenpanossa

Millaisena näette oman tai edustamanne tahon roolin kulttuuripoliittisenselonteon toimeenpanossa?

Keski-Pohjanmaa liitolla on aluekehittämislainsäädännön velvoittama vastuu kulttuuriasioiden edistämisestä osana maakunnan strategista kehittämistä ja suunnittelua. Keski-Pohjanmaan liitto on yksi alueellista kulttuuripolitiikkaa toteuttavista viranomaisista. Kuntayhtymänä liitolla on myös vahva yhteys alueensa kuntiin, päättäjiin, sekä eri toimialojen laajoihin toimijaverkostoihin, kuten taiteen ja kulttuurin toimijoihin. Tavoitteena on, että kulttuuri, taide ja luovat alat edistävät kestävä kehitystä, hyvinvointia ja osallisuutta, kansainvälistä yhteistyötä sekä elinvoimaisuutta.

Maakuntaliitto luo edellytyksiä kulttuuritoiminnalle, joka ponnistaa alueen kulttuuriperinnöstä, vahvistaa alueellista identiteettiä ja toimii veto- ja pitovoimatekijänä paikallisesti, alueellisesti ja kansainvälisesti.

Lisäksi tulee huomioida, että maakuntien liitot ovat aluekehittämismuutosten keskeinen rahoittaja, koska me tunnemme alueemme toimijat ja toimintaympäristön tarpeet ja mahdollisuudet parhaiten. Keski-Pohjanmaan liitto haluaa osaltaan edistää kulttuuripoliittisen selonteon toimeenpanoa näiden tehtäviensä kautta alueellisella tasolla maakunnan kehittämistyössä, viranomais- ja kuntayhteistyössä sekä verkostotoiminnassaan.

Tiivistelmä näkemyksistänne

Tähän voitte kirjoittaa mahdolliset muut kulttuuripoliittista selontekoa koskevat huomionne.

Keski-Pohjanmaan liitto kiittää mahdollisuudesta lausua valtioneuvoston kulttuuripoliittisen selonteoksi. Pidämme luonnosta kulttuuripoliittisesta selonteosta kokonaisuudessaan kattavana ja hyvänä. Toimenpide-ehdotuksia on kuvattuna kiitettävän runsaasti. Niiden toteuttamiseksi tarvitaan kuitenkin hallinnon- ja politiikanalojen vahvaa yhteistyötä sekä ylivaalikautisia, pitkäjänteisiä strategisia linjauksia. Tässä valtiolla on suunnannäyttäjänä suuri rooli.

Selonteko käsittelee kulttuuria monipuolisesti, mutta kulttuurikäsitys jää ehkä hiukan vajavaiseksi ja selonteko keskittyy pääasiassa luovan alan ammattimaista toimintaa ja ammattimaisesti tuotettuihin sisältöihin. Osallisuus, kansalaisaktiivisuus ja -lähtöisyys tulisi saada myös ansaitsemaansa painoarvon, koska yhä suurempi osa uusista ilmiöistä ja aktiivisuudesta syntyy kansalaislähtöisyydestä. Kulttuurilla on hyvin myös moninaisia alueellista ja jopa kansallista elinvoimaisuutta vahvistavia vaikutuksia, minkä vuoksi kulttuuri on nähtävä selonteossa keskeisenä tulevaisuusinvestointina. Lisäksi kulttuurilla on merkittävä vaikutus elämänlaatuun, mielen hyvinvointiin, onnellisuuteen sekä fyysistä terveyttä edistävänä tekijänä. Kulttuuri tarjoaa runsaasti erilaisia osallistumisen, osallisuuden ja aktiivisuuden keinoja eri kohderyhmille, mikä samalla vahvistaa yhteiskunnallista vakautta sekä koheesiota.

Maakuntien kuntien haasteet olisi tunnistettava selonteossa selvemmin. On olennaista, että kulttuuripalvelujen saavutettavuutta ja saatavuutta voidaan turvata ja edistää erilaisissa toimintaympäristöissä. On huomioitava maantieteellisen sijainnin ohella mm. kunnan koko, pitkät välimatkat sekä väestörakenne ja -kehitys kohti vuotta 2040. Pelkästään yhdellä toimintamallilla emme onnistu tuottamaan vaikuttavia kulttuuripalveluja. Maakuntakeskuksilla on merkittäviä alueellisia tehtäviä, joiden toimenpiteet ja vaikutukset kohdistuvat erityisesti alueen pieniin kuntiin ja tukevat niiden vähäisiä kulttuuripalveluihin suunnattuja resursseja.

Selonteon tulisi alleviivata vahvasti pitkäjänteisyyttä ja ennakoitavuutta niin rahoituksessa kuin lainsäädännössäkin, jotta kulttuuripoliittiset tavoitteet voidaan saavuttaa. Kulttuurin rahoituspuolelta uudistamisen tulee leikkausten sijaan sisältää rahoitusperiaatteiden uudelleentarkastelua entistä vahvemmin.

Jokaisen ihmisen oikeus osallistua taiteeseen ja kulttuuriin tulee varmistaa koko elämänkaaren ajan. Ihmisillä tulee olla realistinen mahdollisuus osallistumiseen kotikunnasta riippumatta. Kuntien eriytyminen on näille tavoitteille uhka, jonka toteutumista on useassa maakunnassa osittain nähtävissä jo nyt. Toteuttaakseen kulttuuripalveluita ja taatakseen peruspalveluiden saatavuuden kulttuurin osalta, tarvitsevat kunnat työhönsä jatkossakin tukea. Kuten selontekoluonnoksessakin todetaan, julkisen rahoituksen vastuu on turvata jokaiselle kulttuurin saavutettavuus. Kunnilla ei nykyisenkaltaisella kehityskaarella ole tulevaisuudessa mahdollisuutta toimia päävastuussa kulttuurin ja taiteen rahoittamisesta, vaan siihen tarvitaan edelleen valtion vahva rooli.

Taiteen ja kulttuurin hyvinvointivaikutukset ovat kiistattomat ja kulttuuri on osa kuntien ja hyvinvointialueiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä. Kulttuurin hyvinvointivaikutuksiin liittyvää osaamista tulee vahvistaa edelleen ja vakiinnuttaa kulttuurihyvinvointi kiinteäksi osaksi hyvinvointialueiden toimintaa ja asiakasohjausta. Lasten ja nuorten hyvinvointiin, taidesuhteeseen, osallisuuteen ja lukutaidon kehittymiseen tulee kiinnittää tulevana vuosina erityistä huomiota. Tätä kaikkea voidaan edistää kulttuurin ja taiteen harrastamisen tukemisella, taiteen perusopetuksella ja kuntien tekemällä hyvinvoinnin edistämistyöllä.

Järjestöllisen kulttuuritoiminnan, -harrastamisen ja -oppimisen merkitys on suuri niin harrastajille, kansalaisyhteiskunnalle kuin paikkakuntien elinvoimaisuudelle. Monilla pienillä paikkakunnilla juuri järjestöjen ja paikallisten yhdistysten tarjoamat kulttuuriharrastamisen mahdollisuudet ovat ensiarvoisen tärkeitä. Järjestöjen rooli kulttuuritoiminnan tuottajana on tunnistettava selonteossa. Tämä on keskeistä kulttuuriharrastamisen yhdenvertaisuuden varmistamiseksi sekä maantieteellisesti että kohderyhmittäin.

Nykykaikaamme leimaa turvallisuuspolitiikan korostuminen ja epävarmuudet maailmanpolitiikassa tulevat suurella todennäköisyydellä jatkumaan tulevaisuudessa. Selonteko ei huomioi kulttuurin merkitystä henkisen kriisinkestävyden, identiteetin rakentumisen ja vahvistumisen sekä osallisuuden kokemusten tarjoajana. Keski-Pohjanmaan liitto katsoo, että näillä kaikilla on kuitenkin omalta osaltaan yhteiskunnallista vakautta ja demokratiaa edistävää merkitystä.

Kaiponen Jyrki
Keski-Pohjanmaan liitto

Känsälä Kai-Eerik
Keski-Pohjanmaan liitto